

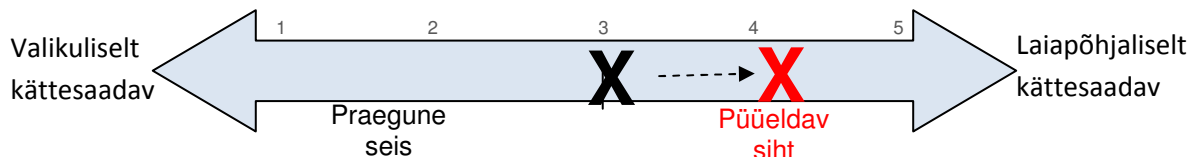
Visiooni võtmevalik: KVALITEETSE HARIDUSE KÄTTESAADAVUS

Võtmevaliku olulisus

Eesti majandus on innovatsioonipõhise arengufaasi lävel. Sinna sisenemine eeldab, et Eesti inimeste hariduspagas vastaks nii uue majanduse nõudmistele kui ka igapäevasele individuaalsetele ootustele ja eelistustele. Eestis ei jätku umbes kolmandik elanikkonnast pärast põhi- või keskkooli oma õpinguid, tööpuudus noorte hulgas on Euroopa kõrgemaid. Samas on teada, et koos elanikkonna haridustaseme tõusuga kasvab tööhõive ja palgatase, paraneb tervisekäitumine ja eluiga, suureneb sallivus ja väheneb korruptsioon ning kujuneb pinnas individuaalseks eneseteostuseks. Seetõttu on inimvaraga hoolikas ümberkäimine Eesti tuleviku võtmeks.

Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Kvaliteetse hariduse kättesaadavus tähendab, et kõigil Eesti elanikel sõltumata elukohast, rahvusest või sissetulekust on võimalus omandada hea kvaliteediga haridust, oskusi ja teadmisi. Võtmevaliku telje üks ots tähistab selektiivset juurdepääsu ja osalemist hariduses, mis sõltub elukohast, majanduslikest võimalustest jt inimese võimekusega mitteseotud asjaoludest. Telje teises otsas on kõiki inimesi haarav haridusprotsess, kus hariduse kättesaadavusel puuduvad välised barjäärid ja pakutav haridus on kõikjal kvaliteetne.

Eesti 2010	Praegune seis ja püüeldav siht	Eesti 2018
Eesti õpilaste tase on maailma parimaid, ülikoolilõpetajate suhtarvu poolest oleme maailmas esirinnas. Samas on Eesti ülikoolides vaid viiendikule õppejõu kohtadest kandidaate rohkem kui üks. Eesti on üliõpilaste doonorriik, kujunenud on regionaalsed, majanduslikud, keelelised barjäärid kõrghariduse kättesaadavuses. Täiend- ja ümberõpe ei jõua sageli sihtgruppideni. Koolides on õpetajate ja õpilaste rahulolu madal, väljalangevus on suur.		Kvaliteetse hariduse kättesaadavuse ainukeseks barjääriks on vaimne võimekus. Väljalangevus on minimaalne, eesti koolist on saanud mõnus paik. Ülikoolid suudavad konkureerida rahvusvaheliselt. Haridussektor on saanud kohanejast eestvedajaks, mis pelgalt ei reageeri muutustele majanduses ja ühiskonnas, vaid kutsub neid ise esile. Kõrgharidussektor on peamine uute talentide maaletooja.

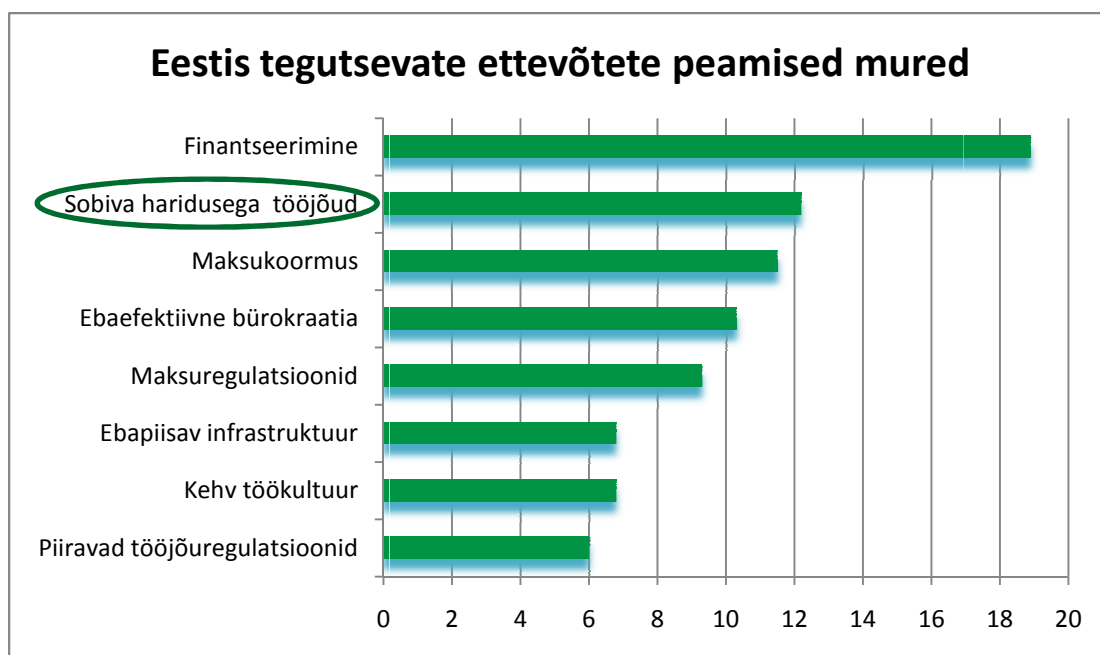
Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

- Haridussektori suunamine nn suure pildi alusel**, kus käsitletakse tervikuna kõiki haridusastmeid, erakoole ja avalikke õppeasutusi, otstarbekat ja ebaotstarbekat dubleerimist, jms.
- Uusi väljakutseid arvestav hariduse sisu kaasajastamine**: a) pidevalt uuenev õppe sisu kõigis haridusastmetes; b) tööandjate, vilistlaste ja valdkonna visionääride osalus õppekavade arenduses; c) koolides rõhk sotsiaalsetele kompetentsidele ja loovale kriitilisele mõtlemisele.
- Kõrghariduse oluliselt rahvusvahelisemaks muutmine**: a) akadeemiliste ametikohtade täitmiseks reaalne konkurss, sh välisülikoolides õpetamise kogemuse nõue; b) toetatakse intensiivselt õpirännet ning sissetulevate ja väljaminevate õppurite arv hoitakse tasakaalus; c) doktoriõpe, valdav osa magistriõppest ning bakalaureuseõppe rahvusvahelise suunitlusega õppekavad ingliskeelseks.
- Pakutava hariduse kvaliteedi tagamine**: a) õppeasutuste regulaarne hindamine, võrdlemine ning nende tegevusnäitajate avalikustamine, mis tagaks, et Eestis tegutsevad vaid usaldusväärsed ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist haridust pakkuvad õppeasutused.

Noppeid arvudest ja arvamustest

Kui arvestame, et tasuta õppekohtadele saavad peamiselt majanduslikult kindlustatud noored, mis sunnib üle poole üliõpilastest täiskohaga töötama, saame suure tõenäosusega üliõpilaskonna, kes üritab elus püsida ja järelejäänud jõunatukesega ka õppida. Õpingud venivad pikaks, hariduse kvaliteet jääb madalaks. Selline noorte kurnamine koostoimes madalate maksudega pole tegelikult tekitanud mingit olulist läbimurret majanduses ja ilmselt ei tekitagi.

Peeter Kreitzberg (<http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/peeter-kreitzberg-vaesus-takistab-korghariduse-saamist.d?id=32055229>)

Allikas: The Global Competitiveness Report 2010-11, World Economic Forum.

Vähene koolirõõm ja suutmatuse õpilaste individuaalsete vajadustega arvestada peegeldub tõenäoliselt ka selles, et paljud ei soovi tulevikus õpinguid jätkata. Pärast põhi- või keskkooli ei jätkata umbes kolmandik elanikkonnast oma õpinguid ning jääb kutse- või erialase ettevalmistuseta.

EST_IT@2018 raport, Arengufond, 04.2010

Õppeprotsessi uuendamise mõte on jõuda olukorrani, kus haritud eestlane pole enam tark nohik, vaid rõõmus ja läbilöögivõimeline eestvedaja.

Mati Heidmets raportis „Kvaliteetse hariduse kättesaadavus“

Kokkuvõtte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerksa inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arengufoorumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku „Avatus talentidele“ ekspertrühma vedas Mati Heidmets. Aruteludel osalesid: Heli Aru, Raul Eamets, Kitty Kubo, Maris Mälzer, Ott Pärna, Siim Raie, Sten Tamkivi, Tiit Tammaru.

Visiooni võtmevalik: KESKKOND VÄLISTALENTIDELE

Võtmevaliku olulisus

Rahvastiku vähenemine koos vananemisega on saamas tõkkeks nii majandusarengu kui ühiskonna jätkusuutlikkuse vaatepunktist. Eesti rahvaarv on viimase 20 aastaga vähenenud ligi 200 000 inimese võrra, prognooside kohaselt kahaneb püsielanikkond aastaks 2050 veel ca 100 000 inimese võrra. Eestist lahkub aastas hinnanguliselt ca 5-8 tuhat inimest, saabub ca 2-3 tuhat. Eesti on väheneva elanikkonnaga väike riik, kes samas tahab jõuda maailma parimate hulka nii majandusarengu kui elukvaliteedi poolest. Teades, et kogu maailmas karmistub võitlus helgematele peadele - *headhunting* on saanud paljudele riiklikuks strateegiaks - pole ka Eestil valikut: tuleb läbi kaaluda immigratsiooni plussid ja miinused ning oma tark tee leida.

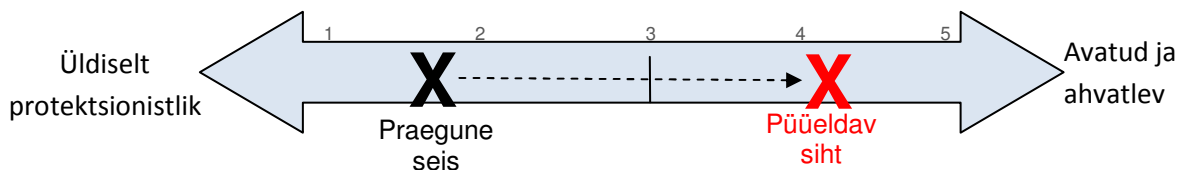
Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Avatus talentidele näitab Eesti ühiskonna valmisolekut ja poliitikat sisserände suhtes, sh valmidust välistalente riiki tuua. Proteksionistlik keskkond tähendab jäika immigratsioonipoliitikat ning eitavat hoiakut immigratsiooniteema suhtes. Avatud ja ahvatlev keskkond soosib eesti päritolu talentide naasmist ning selektiivset haritud ja kõrgepalgaliste välismaalaste sisserännet eelistatult Eestile kultuuriliselt lähedastest regioonidest.

Eesti 2010

Praegune seis ja püüeldav siht

Eesti 2018

Ühiskonnas domineerivad valdavalt eitavad hoiakud immigratsiooni suhtes, puudub usaldusväärne pilt inimeste piiriülesest liikumisest, ingliskeelsel perel on Eestis keeruline kohaneda, ingliskeelse õppe juurdumine ülikoolides on vaeviline.

Avatuses on tehtud oluline samm edasi – Eestil on oma talendipoliitika, mille sihtrühmaks on eesti päritolu välismaal õppinud noored ning majandusarengut vedavate valdkondade tippspetsialistid. Eesti ülikoolid on hakkama saanud ingliskeelse õppe juurutamisega, ingliskeelne pere tuleb Eestis kenasti toime.

Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

- Tööturismiks soodsate tingimuste** loomine, kus sihtrühmaks on noored hea haridusega inimesed, kes on veel nn otsivas eas ja üritavad leida üle maailma eneseteostuse võimalusi.
 - Kvoodivaba Eestisse töötuleku võimalus kõigile, kellel on doktorikraad või kellele makstakse siin vähemalt kahekordset Eesti keskmist palka.
 - Talendiagentuuri loomine**, mis korraldab info-, värbamis-, ja tutvustamisüritusi kõikjal maailma ülikoolides ning hoolitseb Eesti kui talentide sihtriigi maine eest.
 - Omavalitsused loovad võimalused **ingliskeelsele perele lodusaks igapäevaeluks**.
 - Laiendatakse Eesti noortele välismaal õppimise ja välisfirmades/organisatsioonides praktika läbimiseks mõeldud toetuste ja stipendiumite süsteemi.
 - Avaliku sektori ametikohtadele kehtestatakse **rotatsiooninõuded**, konkurss ametikohtadele muudetakse rahvusvaheliseks.
 - Oma firma tegemine ja pidamine tehakse Eestis lihtsamaks ja kasulikumaks kui mujal.
- Sotsiaalmaksule kehtestatakse lagi.**

Noppeid arvudest ja arvamustest

Kõige tähtsam on see, et innovatsioon on uued ideed, mis tulevad uutelt, erinevatelt inimestelt. Ühiskond on valmis uuenema, kui on palju erineva tausta, kultuuri ja kogemusega inimesi. /.../ Tuleb nõustuda sellega, et riik, mis pole rikas loodusressurssidelt, peab suurendama oma võimet mängida ideedega. Seepärast vajame rohkem erisuguseid inimesi.

Linnar Viik, <http://uudised.err.ee/index.php?06214789>

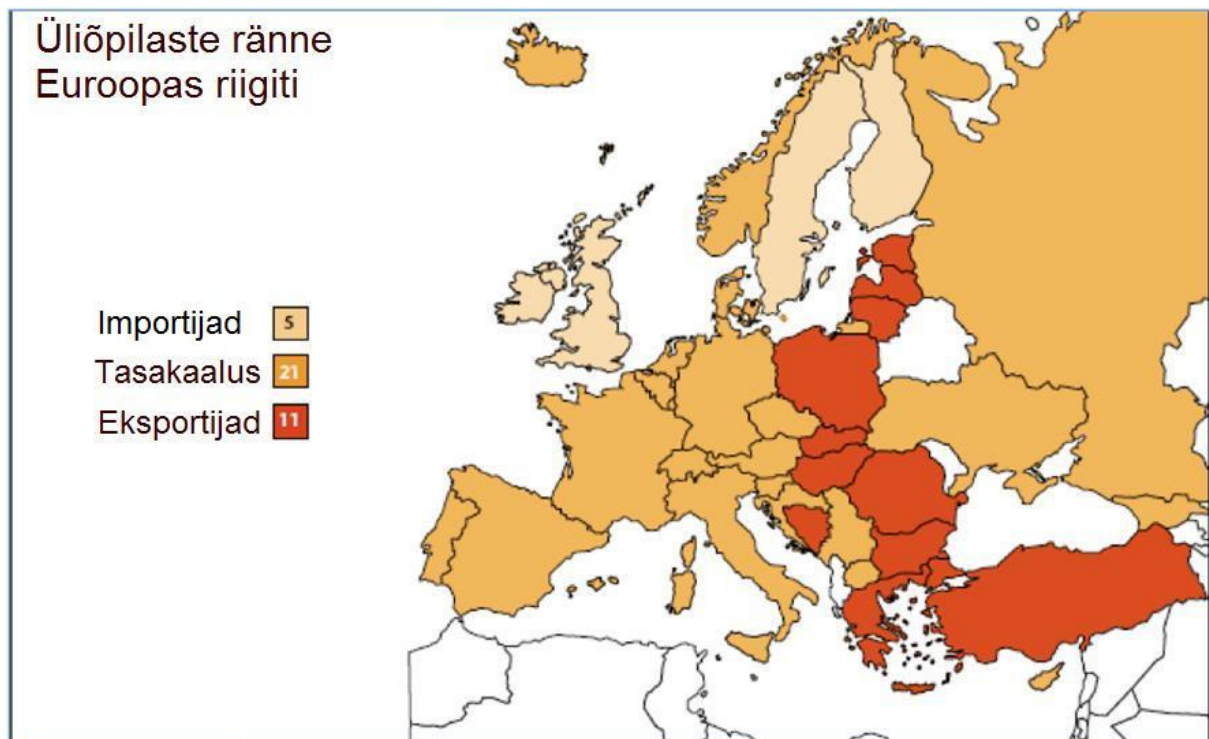
Lihtsalt «säilimine» ei inspireeri, ei pane suurelt mõtlema, ei pane püüdlema paremaks ja suuremaks saama, mis iganes mõttes. Ja ei hoia paljusid kodust lahkumast või meelita juba lahkunuid siia kiirelt naasma. Hetkel, kui meie suurim eesmärk on status quo, on selge, et see eesmärk jääb täitmata.

Sten Tamkivi, <http://memokraat.ee/2010/10/miks-ta-peaks-tagasi-tulema/>

Noorte tööpuudus ulatub 40 protsendi maile, aga „talendid“ avastatakse alles siis, kui nad on edukalt välismaal hakkama saanud.

Evi Arujärv: *Sirp*, 11.11. 2010.

Eestist läheb välja rohkem üliõpilasi kui siia õppima tuleb

Allikas: Euroopa Ülikoolide Assotsiatsioon EUA, „Trends V“, 2007 viidatud ACA 2006 „Eurodata study“.

Kokkuvõte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerksa inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arengufoorumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku „Avatus talentidele“ ekspertrühma vedas Mati Heidmets. Aruteludel osalesid: Heli Aru, Raul Eamets, Kitty Kubo, Maris Mälzer, Ott Pärna, Siim Raie, Sten Tamkivi, Tiit Tammaru.

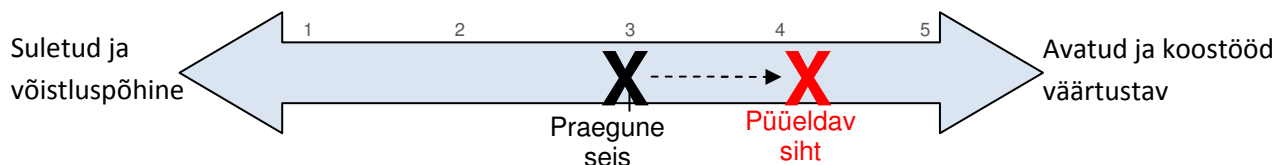
Visiooni võtmevalik: ÜHISKONNA VÄÄRTUSSÜSTEEM

Võtmevaliku olulisus

Ühiskonnas domineerivast väärtussüsteemist sõltub, kui meeldiv on seal elada ja ennast realiseerida liikmetel ja väljast tulijatel. See muutub üha olulisemaks teel majanduse innovatsiooni-põhisesse arenguetappi, kus tähtsaim on haritud ja ennast teostav inimene. Heade ühiskondlike suhete tähtsust on raske üle hinnata: kapseldunud, lõhestunud ja vaenulik ühiskond on konfliktialdis ja ebastabiilne. Teisalt see, mida peame inimlikult meeldivaks tolereerib erinevusi, olgu tegu inimeste või ideedega, soosib loovust ja ettevõtlikkust.

Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Väärtuste süsteem iseloomustab suhteid ja suhtlust ühiskonnas inimeste, ettevõtete, sotsiaalsete rühmade ja riigiasutuste vahel. *Suletud ja võistluspõhises* süsteemis kehtivad jõustruktuurid ja tugevama õigus. Üksikisik peab austuse välja teenima. Ühiskonnagruppide vahel on lõhed, õhkkond on hirmutav ja allasuruv, erandlikkust karistatakse ja loovust pärsitakse hukkamõistva suhtumisega. *Avatud ja koostööd väärtustavale* ühiskonnale on omane pürgimine iga isikut austava, koostööl põhineva ning erinevust, loovust ja algatust toetava ühiskonna poole. Vastupidiselt stagneerunud, suletud, võistluspõhisele ja hirmul põhinevale ühiskonnale on avatud ja koostööd väärtustavas ühiskonnas inimväärikus sünnipärane ja kuulub kõigile. Tegutsemist ohjab paljuhäälneline dialoog, inimesed kuulavad ja austavad üksteist.

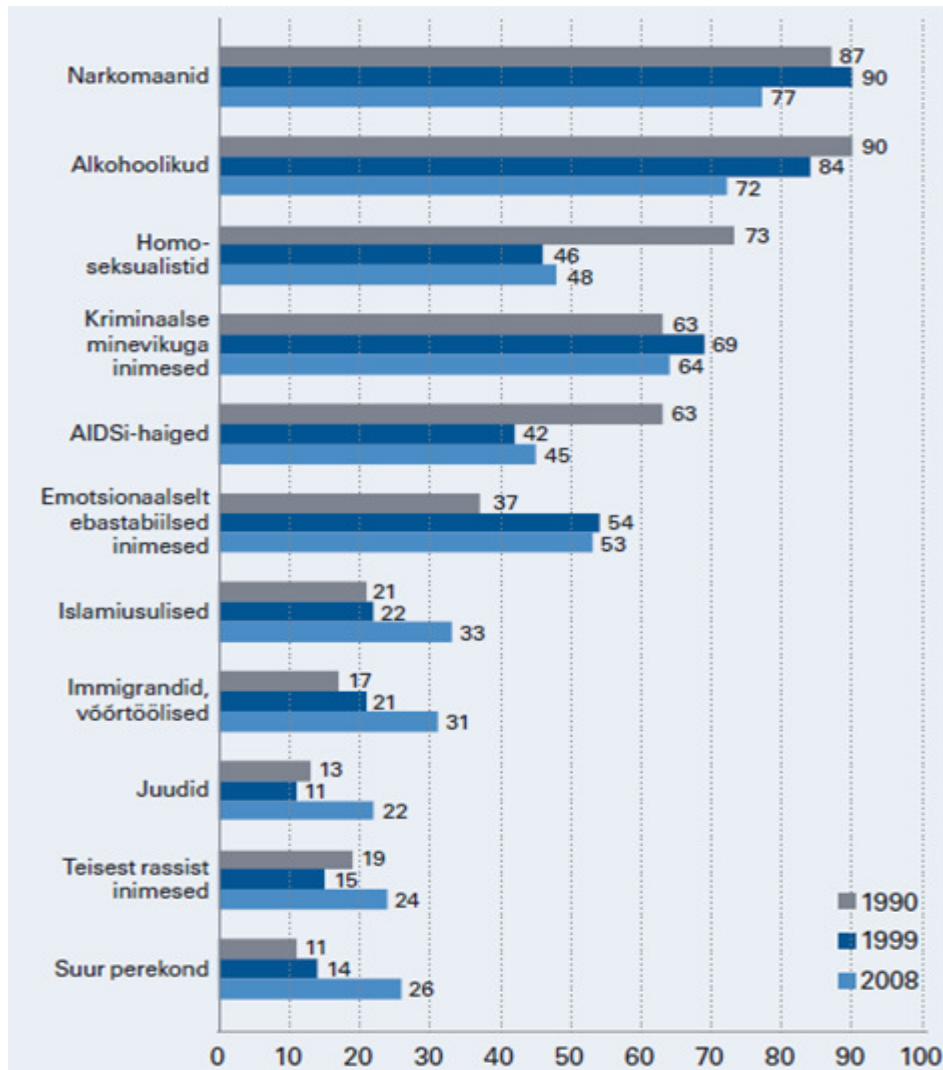
Eesti 2010	Praegune seis ja püüeldav siht	Eesti 2018
Eesti ühiskond on avatud majandusega ning avatud välismõjudele, kuid suletud võõrastele inimestele ja osalt ka uutele ideedele. Erinevust peljatakse ja tõrjutakse. Väärtus-maailm on üldiselt vabameelne, kuid tardumine harjumuspärase külge ja hirm erinevuse eest karistatud saada takistab loovust.		Kaasav ja koostööd väärtustav ühiskond ning iga isikut toetav väärtussüsteem. Avatud hoiak uue ja harjumuspärasest erineva suhtes. Rahvuslikud, klassilised ja muud barjäärid ei takista suhtlemist, inimesi hinnatakse nende panuse, mitte positsiooni või tausta järgi. Nõrgemaid aidatakse.

Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

- **Otsustusprotsesside läbipaistvuse suurendamine** - see loob tingimused hirmu vähenemiseks ning usalduse kasvuks ühiskonnas.
- **Arvamusliidrite ja tipp-poliitikute nähtav roll** avatud ja kaasavate väärtuste eestkõnelejana.
- Inimkesksete **väärtuste kandjate ja edendajate avalik tunnustamine**: näiteks võiks sisse seada Eesti oma siseriikliku „rahu-Nobeli“.
- **Arutelu meedia vastutusest**, mis aitab ära hoida poliitilise vastutuse hägustumist. Samuti sildistamisest loobumine - vaidlemine seisukohtade, mitte isikutega!
- Dialoogikanalite loomine võimu ja rahva vahel – pürgimus **parema argumendi demokraatia poole**
- **JOKK ≠ MOKK**: ei piisa sellest, et juriidiliselt on kõik korras, otsused ja väljaütlemised peavad olema korras ka moraalselt, st inimväärikusest lähtuvad.

Noppeid arvudest ja arvamustest

Eestlaste sallimatus **võõraste** suhtes on kasvanud

Keda Eesti elanikud naabriteks ei soovi (vastajate %, kes ütlesid, keda nad naabriteks ei soovi)?
 Allikas: Eesti Inimarengu Aruanne 2009

Lootus, et tolerantsus Eesti ühiskonnas kasvab seoses ühiskonna suurema avatusega muule maailmale, ei leia kahjuks kinnitust. Suurenenud on hoopis talumatus „teiste” suhtes, milles on tunda globaliseerumisprotsesside negatiivset mõju.

Andrus Saar (Muutused Eesti väärtushinnangutes aastail 1990–2008, Inimarengu Aruanne 2009)

Kokkuvõte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerksa inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arenguforumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku „Ühiskonna väärtussüsteem” ekspertrühma vedas livi Anna Masso. Aruteludel osalesid: David Vseviiov, Ülle Madise, Marek Tamm, Aune Past ja Daniel Vaarik.

Visiooni võtmevalik: MAJANDUSPOLIITIKA ISELOOM

Võtmevaliku olulisus

Eesti majandus on olnud odavamatel sisenditel põhineva konkurentsieelse kasutamisel edukas, kuid jäänud oma olemuselt siiski lihtsakoeliseks. Hinnaeelis on ammendumas ja ei ole enam piisav rahvusvahelisel turul konkureerimiseks, rääkimata arenenud riikide elatustasemele järele jõudmisest. Majanduse järgmise innovatsioonipõhisesse arengufaasi liikumiseks on vajalikud muutused majanduse struktuuris. See tähendab uute kasvualade väljaarendamist ning traditsioonilistes harudes kõrgemat lisandväärtust andvate tegevuste poole liikumist.

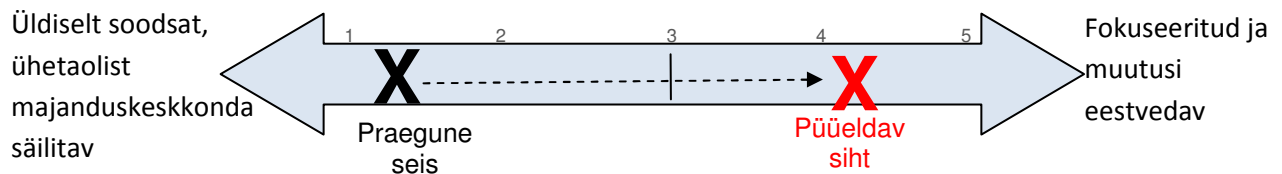
Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Varem edu toonud üldiselt soodsat keskkonda loov majanduspoliitika on jätkuvalt vajalik. Sellest aga ei piisa, et vastata uute ärialade arendamisega seotud mitmekesistele vajadustele. Fokuseerimine majanduspoliitikas võimaldab ka seotud poliitikavaldkondades, nagu haridus, teadus, välismajanduspoliitika ja välisinvesteeringud muuta tegevust sihipärasemaks. Soodsat majanduskeskkonda säilitava majanduspoliitika sisuks on turutõrgete leevendamine ja soodsa keskkonna loomine kõigile ettevõtetele. Samas püütakse vältida valikute tegemist mõistmata fookuste seadmise vajadust, kartes eksimist ja „halbu valikuid“. Fokuseeritud majanduspoliitikal on seevastu suurem roll strateegiliselt oluliste valdkondade tuvastamisel ning seal arengute eestvedamisel. See tähendab olemasolevate tugevuste võimendamist, uutes kasvualades katsetamist ning selle nimel ressursside mobiliseerimist ja valdkonnaülest koostööd.

Eesti 2010

Praegune seis ja püüeldav siht

Eesti 2018

Majanduspoliitikas kasutatavate erinevate ettevõtlike toetusmeetmete hulk on suur, killustunud ja teadlikult fookustamata ning seos teiste poliitikatega nõrk. Samas on toetusmeetmetel mitmeid varjatud fookusi, mis on teadvustamata ja ei kattu soovitud sihtidega, tühimõju on kohati suur.

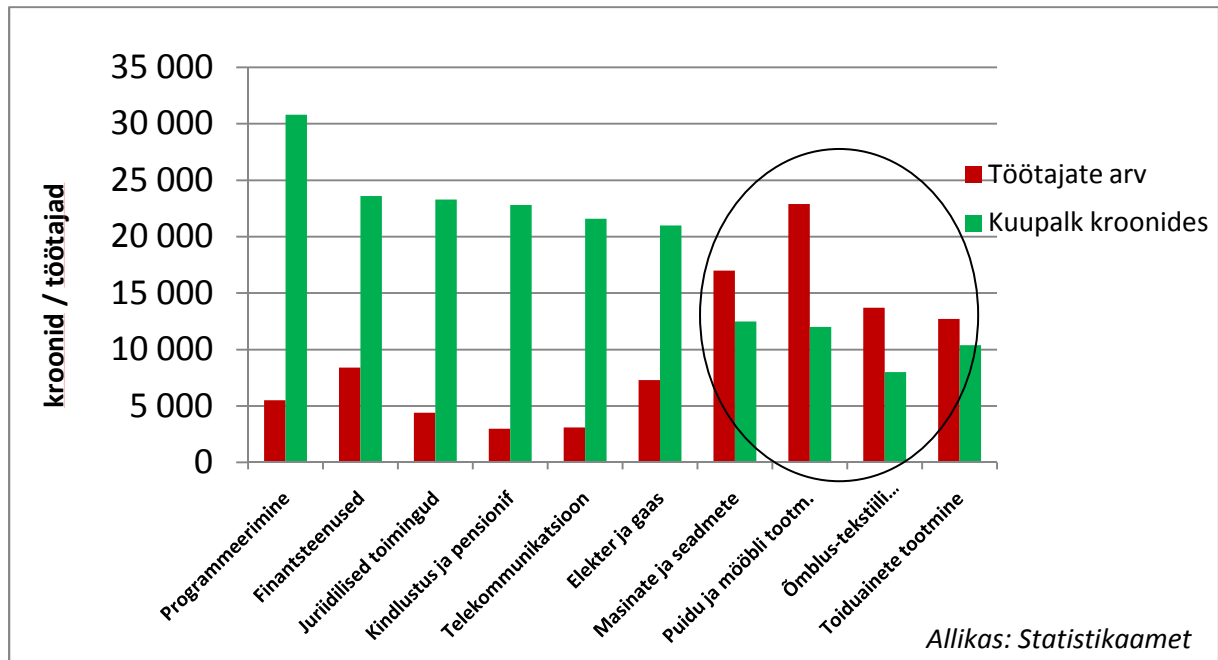
Majanduspoliitika on teadlikult fokuseeritud ning seetõttu mõjukam. Fookused on valitud tulevikuanalüüsi alusel ning neid arendatakse jõuliselt era- ja avaliku sektori koostöös. Majanduspoliitika fookusi aitavad realiseerida haridus-, teadus-, välis-, immigratsiooni-, jt poliitikad.

Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

- **Fookuste valimine** ja proaktiivsem tegevus eeldab analüütilise suutlikkuse ja tulevikuseire tugevdamist kogu riigijuhtimise tasandil.
- Organisatsioonilise võimekuse tõstmine erinevate poliitikate sidumiseks ning ressursside koondamiseks valitud fookuste nimel.
- Senisest tugevam **riigipoolne eestvedamine** ja süsteemsem **koostöö erasektoriga** fookuste valimisel, mis eeldab avaliku- ja erasektori sisulist partnerlust.
- Uute **kiirekasvuliste valdkondade ja ettevõtete ning** traditsioonilistes tegevusvaldkondades **kõrgemat lisandväärtust andvate tegevuste poole liikumise senisest fokuseeritum toetamine, sh riskikapitali meetmed.**
- Sihipärasem tegevus otseinvesteeringute kaasamisel ja ettevõtetele **juurdepääsu loomisel kapitaliturgudele.**
- Eeltöö uutel, kaugetel ja **kiiremini kasvavatel turgudel**

Noppeid arvudest ja arvamustest

Ekspordile orienteeritud sektorites on Eestis palgatase madal

Masina/seadmete/elektronika, puidu/mööbli-, õmblus/tekstiili- ja toiduainete sektoris töötab u.2/3 tööstuses rakendatutest ja need sektorid annavad ca ¼ Eesti kaupade ekspordist. Teadmismahukates teenustes on küll palgatase kõrge, kuid hõive väike ja eksport ebaoluline.

Euroopa riigid ei looda pelgalt oma ettevõtete tublidusele. Riikidevaheline konkurents, kes suudab oma ettevõtetele rohkem tuge pakkuda, on vähemalt sama karm ja tõsine kui turul toimuv. Ja kasutatav arsenal on väga lai: toetused, maksupoliitika, läbirääkimised Euroopa Liidu nõuete ülevõtmisel, õigusaktid jms. Ettekujutus turust, kus kauplemise edukus sõltub vaid ettevõtte tarmukusest, on illusioon.

Riigikontrolör Mihkel Oviir Riigikogule, 23. 08. 2010

Euroopas on palju piirkondi, kus elab 1,3 miljonit inimest, kus on kasutusel euro ja kelle pääs ELi turule on samasugune. /.../ Millised on meie eelised? Miks peaks investeerima siia ja mitte Soome või Saksamaale? Kui tahame olla edukad, peame me teistest eristuma ja olema mingis valdkonnas parimad Euroopas ning isegi maailmas.

Indrek Neivelt, Sirp 18.11.2010

Olgu tegemist tervishoiuteenuste, finantskeskuste, biotehnoloogia, materjalitehnoloogia või ükskõik millise muu perspektiivikana näiva tegevusalaga – selleks et väike Eesti vastava sektori tegijana maailmas nähtavaks muuta, on vaja kõigi asjaosaliste koordineeritud jõupingutust. Sealhulgas tõenäoliselt ka riigipoolset panust raha ja väljavalitud sektori soosimise näol.

Villu Zirnask, 07.10.2010, <http://www.epl.ee/artikkel/584847>

Kokkuvõte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerksa inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arengufoorumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku „Majanduspoliitika iseloom“ ekspertrühma vedas Urmas Varblane. Aruteludel osalesid: Tea Danilov, Rainer Kattel, Kitty Kubo, Enn Listra, Jaan Pillesaar, Ott Pärna, Priit Põldoja, Märten Ross, Jüri Sepp, Erik Terk, Kadri Ukrainski, Heido Vitsur.

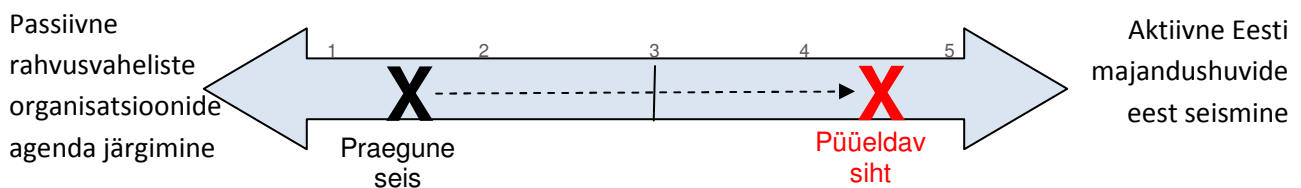
Visiooni võtmevalik: VÄLISPOLIITIKA HOIAK

Võtmevaliku olulisus

Kasvav riikidevaheline konkurents on suurendanud välispoliitika rolli riigi majandushuvide ja konkurentsieeliste eest seismisel. Eesti on küll mõjukate rahvusvaheliste organisatsioonide liige, nagu EL, WTO, OECD, kuid pelgalt liikmelisus ei too majandusele veel kasu. Ainult aktiivne eestvedamine oma huviteemades võimaldab mõjutada rahvusvahelist majandust ning tingimusi, mille alusel ka Eesti ettevõtted rahvusvahelisel turul konkureerivad.

Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Välispoliitika hoiak iseloomustab Eesti aktiivsust rahvusvahelisel areenil. Välispoliitika võib ühelt poolt joonduda passiivselt rahvusvaheliste organisatsioonide agenda järgi. Skaala teises otsas on aktiivne, Eesti huve jõuliselt esindav ning kohanemisvõimeline välismajanduspoliitika, mille kaudu Eesti paistab oma huviteemades silma kogu maailmas.

Eesti 2010	Praegune seis ja püüeldav siht	Eesti 2018
Kuigi majanduskriisist tingituna on välismajanduspoliitika ja äridiplomaatia muutunud aktiivsemaks, ei kasutata piisavalt diplomaatilisi võimalusi Eesti majanduse arendamiseks. 90-ndatel loodud välisesinduste võrk vajab kaasajastamist, arvestades muutunud olukorda ja Eesti majandushuvisid. Välismajanduspoliitika funktsioonid on killustatud mööda erinevaid asutusi, nendevaheline koordineerimine pole piisav.		Välismajanduspoliitika on proaktiivsem – nii kahepoolsete kui ka mitmepoolsete suhete tasandil. Eesti välisesinduste võrk vastab Eesti vajadustele ja võimaldab Eesti välismajandushuvide esindamist välismaal. Eesti on mõnes majanduse fookusvaldkonnas rahvusvaheliseks arvamuslimidriks. Koostöö erinevate asutuste, organisatsioonide ja erasektori vahel on koordineeritud alates poliitika kujundamisest kuni praktilise tegevuseni.

Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

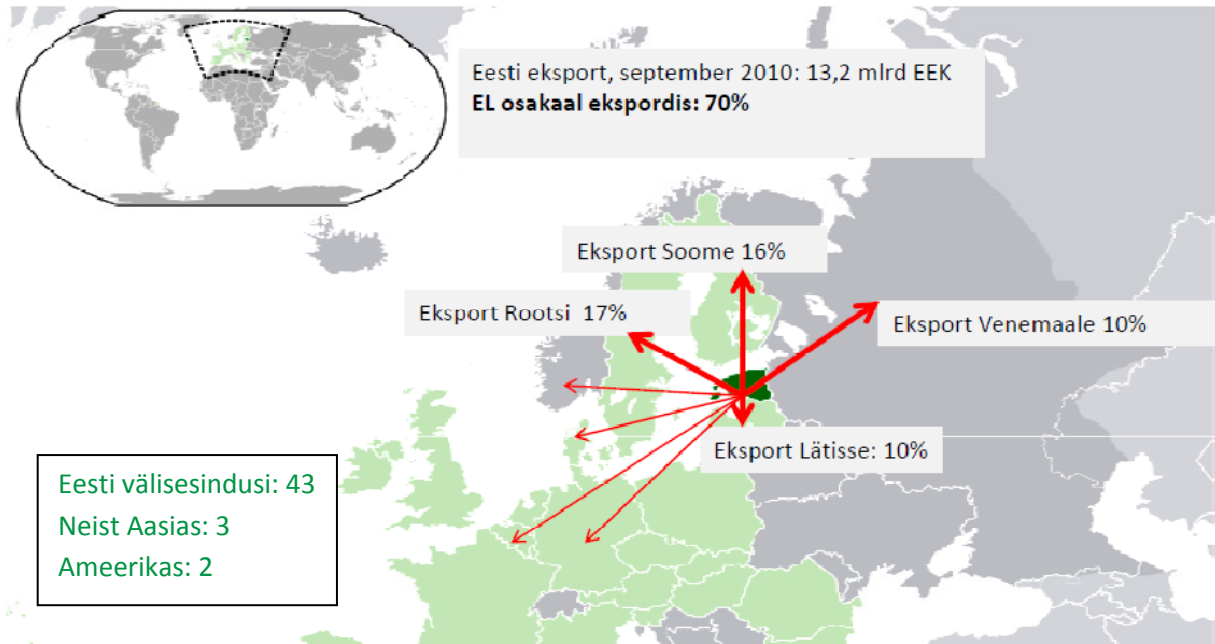
-Välismajanduspoliitika tähtsustamine ja institutsionaalsed korraldused: a) Eesti majanduspoliitika prioriteetide ülevõtmine välismajanduspoliitikasse; b) riigi-ja regioonipõhiste strateegiade kujundamine; c) välisesinduste võrgu ajakohastamine d) riigisisese välismajanduspoliitika alase juhtimise ja koostöö parandamine.

- Eesti nähtavus ja kuvand maailmas, Eesti loo levitamine: a) aktiivsem aukonsulite kaasamine; b) Eesti kohtade tõstmine erinevates majandusedetabelites ja – reitingutes c) kaasata Eesti turundamisse mõni tuntud välismaalane, „superaukonusl“ - näiteks Jorma Ollila või Steve Jobsi taoline isik.

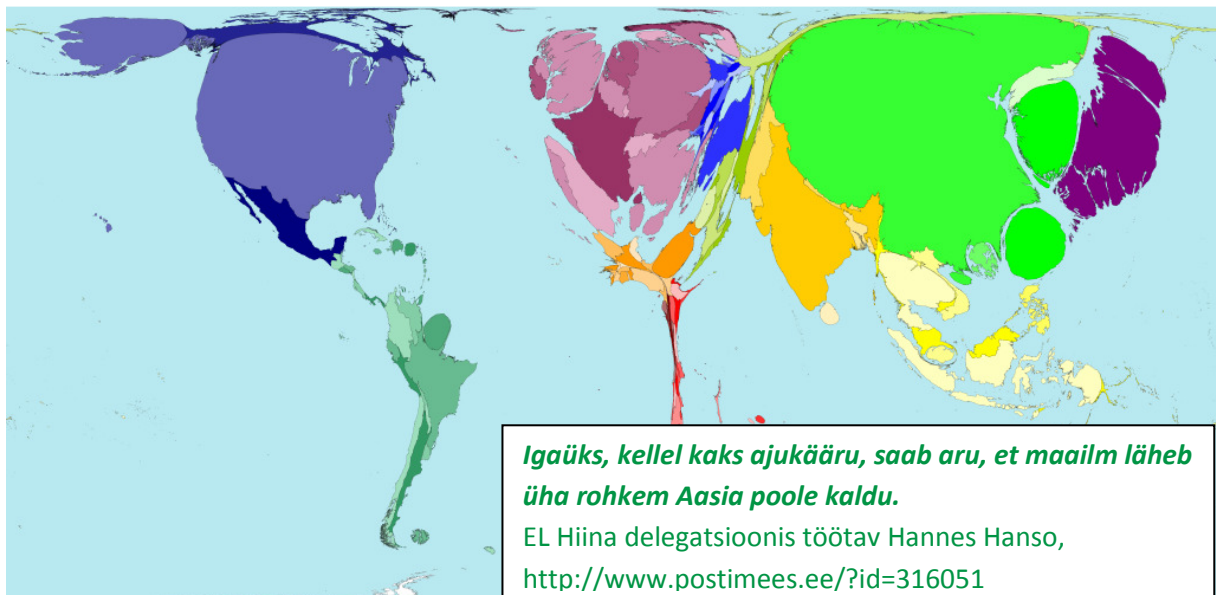
- Sihiteadlik töö rahvusvahelistes organisatsioonides ja teiste riikidega: a) Läbi WTO, OECD, EL jne liikmelisuse globaalse kaubanduspoliitika mõjutamine; b) pidev eri valdkondade inimeste roteerimine, stažeerimine ja praktika RV organisatsioonide juures, mis võimaldaks nendest organisatsioonidest aru saada ja tihendada kontakte; c) stažeerimisstipendiumite pakkumine, mis motiveeriks ja võimaldaks inimestel sarnaste praktikakohtade peale kandideerida.

Noppeid arvudest ja arvamustest

Eesti tänased eksporditurud ja välisesinduste raskuskese on aeglase kasvu ja küllastunud turuga Vana-Euroopas...

... ent kiireim kasv toimub suurtel ja meist kaugetel turgudel, kus Eesti majandushuvid on alaesindatud

worldmapper.com: maailma majandused aastal 2015 – pindalad muudetud vastavalt prognoositavale SKT-le.

Kokkuvõtte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerksa inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arengufoorumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku „Välispoliitika hoiak“ ekspertrühma vedas Marina Kaljurand. Aruteludel osalesid: Priit Alamäe, Raul Allikivi, Klen Jäärats, Krister Kalda, Juhan Lepassaar, Marko Mihkelson, Ott Pärna, Jaan Reinhold, Anvar Samost, Raivo Vare.

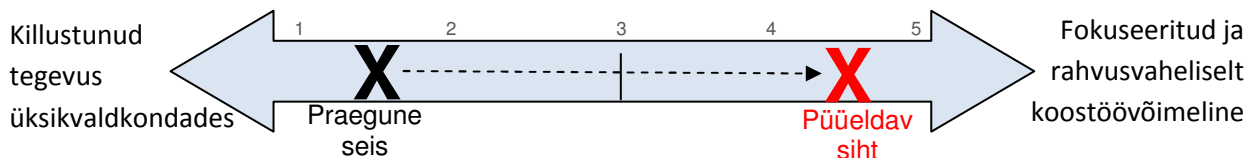
Visiooni võtmevalik: ROHELINE MAJANDUS

Võtmevaliku olulisus

Roheline majandus on globaalselt jõudsalt kasvav valdkond. Seda tõukavad tagant keskkonnaväljakutsed ja neile vastuseid otsivad riikidevahelised kokkulepped ning võetud kohustused, aga ka muutused tarbijate väärtushinnangutes. Euroopa Liit on roheline majanduse seadnud üheks oma järgmise kümnendi prioriteediks. Ka Eesti jaoks peidab see valdkond rohkelt uusi ärivõimalusi ja töökohti nii töötlevas tööstuses kui ka teenusemajanduses, nii ekspordile orienteeritud kui ka siseturule suunatud tööhõive mahukates sektorites. Neid võimalusi ei ole täiel määral teadvustatud - siiani on "rohelist" käsitletud kui üllast planeedipäästmise eesmärki ja eluviisi või kui majanduskasvu piirajat. Kasvuvisioni kontekstis käsitleme rohemajandust Eesti ettevõtete uue ärivõimalusena.

Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Võtmevalik käsitleb rohemajanduse võimaluste kasutamist Eestis. Killustunud tegevus viitab kontseptsiooni puudumisele rohemajanduses kui tervikus kaasaraäkimiseks ja selle võimaluste kasutamiseks. Rahvusvahelise rohemajanduse trendi enda eelisenähtuseks järelekasutamise tähendab ettevõtetele sealt äri- ja ekspordivõimaluste otsimist ning riigipoolset aktiivset ja fokuseeritud tegevust rohemajanduse stimuleerimisel.

Eesti 2010	Praegune seis ja püüeldav siht	Eesti 2018
<p>Ühiskonnas laiemalt puudub arusaam rohelisest majandusest kui erinevaid sektoreid läbivast omaette majanduskategooriast. Ettevõtted ei ole veel teadvustanud sellega seotud rohkeid võimalusi, tegeletakse üksikute rohemajanduse kildudega. Rohemajandus reaalse poliitikafookusena puudub, riigiaparaadi valmisolek haakuda EL-i tasandil lähitulevikus avanevate võimalustega on nõrk.</p>	<p>Eestil on selged prioriteedid rohelises majanduses, mida valdkonna arengut stimuleerivate poliitike abil ellu viiakse. Avalik sektor annab eeskuju rohelise majandamise põhimõtete järgimisel luues sellega turgu vastavatele toodetele ja teenustele. Eesti ettevõtted saavad aru ja kasutavad aktiivselt rohelise majanduse võimalusi. Rohemajanduses on Eestil juba ka märkimisväärseid saavutusi.</p>	

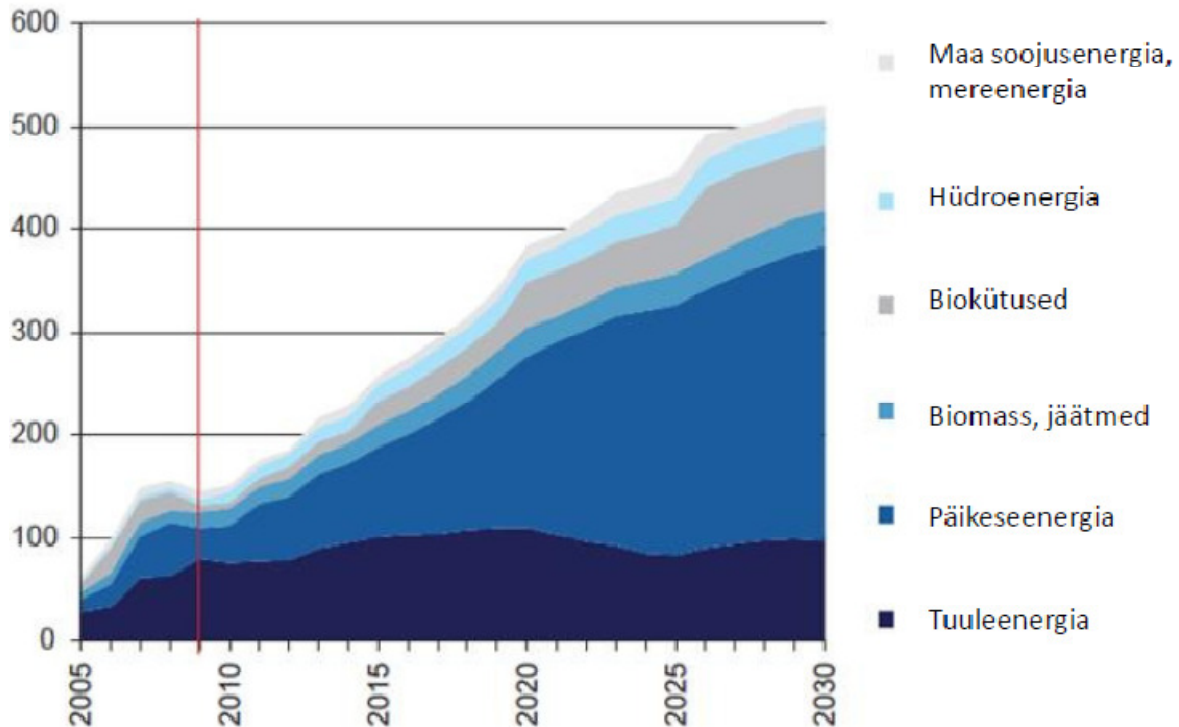
Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

- Rohemajanduse **rahvusvaheliste kasvuvõimaluste ja Eesti potentsiaali analüüs**.
- Kontseptsiooni ja prioriteetide läbiarutamine ning kokkuleppimine, sh paremaks haakumiseks Euroopa Liidu **järgmise perioodi tõukefondide prioriteetidega**.
- Tegelemine valdkondi läbivate teemadega: **roheline riigihanked** (suunatud sisseostud, kogu riigihankesüsteemi „roheline“ kaalumise) ja ettevõtluse toetussüsteemis „roheline“ rõhuasetus, **parimate võimalike tehnoloogiate analüüs**, Eesti rahvusvahelist **konkurentsivõime arvestav ökoloogiline maksureform**.
- Rohemajanduse eri valdkondade arendamine (nt taastuvenergeetika, mahepõllumajandus, metsaressursi parem kasutamine, uued tehnoloogiad maavarade kaevandamisel, looduslikud ehitusmaterjalid, transport, elamute soojapidavus, jpt), **pilootprojektid**
- **Eesti ettevalmistamine olukorraks, kus majandus kohandatakse rahvusvaheliselt oluliselt enam ökoloogilistele nõuetele**, inim- ja loodusressursi kulu lisatakse majandusarvestusse.

Noppeid arvudest ja arvamustest

Investeeringud rohelisse majandusse neljakordistuvad kümne aastaga

Investeeringud taastuenergiasse maailmas, miljardit dollarit

Allikas: New Energy Finance, World Economic Forum 2010

Eestil on kõik eeldused, et kaasa lüüa teise põlvkonna biokütuste ja soojusega koostoodetud elektri rahvusvahelistes teadusuuringutes ja tehnoloogia arendamises. Kuid vaatamata soodsatele tingimustele ei ole Balti riikides kanda kinnitanud kõrgetasemeline bioenergiaalane teadus- ja arendustöö. Leidub üksikuid edukaid projekte, kuid need ei ole osa laiemast tegevuskavast, mille eesmärk on rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise tehnoloogia välja töötamine, mitte pelgalt biomassist energia tootmine.

Rurik Holmberg: "Bioenergia kasutamata võimalused võivad tõsta Eesti maailmakaardile," 2009.
 Põhjamaade Ministrite Nõukogu Eesti esinduse tellimusel valminud uuring

Aastaks 2020 kahekordistub keskkonnaga seotud toodete ja teenuste maht 1,4 triljonilt dollarilt 2,7 triljoni dollarini.

Rahvusvaheline Tööorganisatsioon: Green Jobs, 2008

Keskkonnatehnoloogia on troonilt tõuganud biotehnoloogia kui peamise riskikapitalistide investeerimisvaldkonna

Cleantech Group 2009: <http://cleantech.com/news/5085/cleantech-third-quarter-biggest-vc>

Rohemajandusest on saamas Saksamaa majandusarengu mootor. Aastaks 2020 on tööhõive keskkonna ja säästva energeetika valdkonnas kõrgem kui auto- või masinatööstuses. Aastal 2030 annab roheline majandus 16% Saksa tööstustoodangust.

Roland Berger Strategy Consultants, 2006

Kokkuvõte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerksa inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arengufoorumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku „Roheline majandus“ ekspertrühma vedas Kristiina Rebane. Aruteludel osalesid: Tõnu Hein, Valdur Lahtvee, Tea Nõmmann, Marek Strandberg, Kaarel Tarand, Jarmo Tuisk.

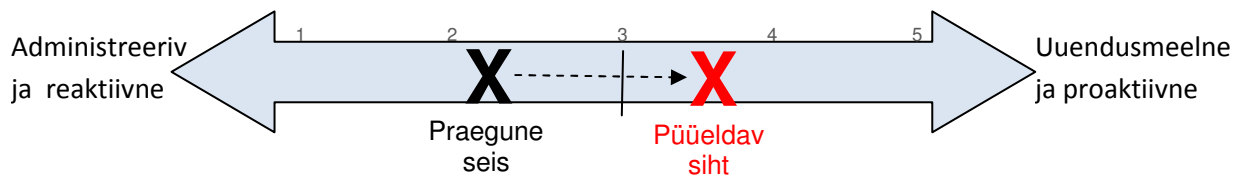
Visiooni võtmevalik: RIIGIVALITSEMINE

Võtmevaliku olulisus

Riigivalitsemise kvaliteeti ja tänapäevast valitsemist tuleb vaadelda kui üht vajalikku eeldust Eesti pidevaks arenguks. Riigivalitsemine on Eesti arengu võimestajat ja võimaldajat, sest teiste võtmevalikute õnnestumise eeldus on aktiivne riik. Riigi aktiivsuse all mõeldakse riigi proaktiivsust, võimekust algatada olulisi protsesse, suutlikkust langetada olulisi otsuseid õigeaegselt ja lähtekohta, et riigivalitsemine peab aktiivselt toetama ühiskonna terviklikku arengut.

Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Riigivalitsemine hõlmab endas kvaliteetset poliitikakujundamist ja selle tulemuslikku rakendamist, mis on vajalik kõigis poliitikavaldkondades, olgu tegu hariduse, majanduse, sotsiaalkaitse, välispoliitika või muu poliitikavaldkonnaga. Reaktiivne ja administreeriv riik on oma olemuselt pigem sissekulunud käitumismalle taastotev passiivne reageerija. Uuendusmeelne ja proaktiivne riik võimestab ühiskondlikku arengut ning valdav osa poliitikutest ja ametnikkonnast tajub selgelt oma rolli ja vastutust selles. Riigi aktiivne rolli ei tähenda riigi suuremat sekkumist majandusse.

Eesti 2010	Praegune seis ja püüeldav siht	Eesti 2018
Eesti riik toimib hästi ning riik saab edukalt hakkama enamike toimingutega, tehes seda usaldusväärset ja järjest kodaniku-sõbralikumalt. Riigivalitsemise nõrkusteks on asutusekesksus, ettevaatamisvõime puudumine ja vähene tervikpildi nägemine; järjest süvenev bürokraatiseerumine, riigieelarve ja strateegiate lünklik seostatus.		Aastal 2018 on kujunenud ühtlane väärtussüsteem riigivalitsemises, mis rõhutab kodanikukesksust, kaasavat valitsemist ning valdkondadeülest terviklikkust. Valdav enamus poliitilistest liidritest omab oma valdkonnas professionaalset kompetentsi. Riigieelarve kujundamisel ja juhtimisel on keskne tähelepanu mitte kulude juhtimisel, vaid ühiskondlike tulude suurendamisel.

Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

- **Riigikogu muutmine seadusmasinast enam tulevikuvisioni arutluskojaks**, mis tähendab komisjonide sisulise kompetentsi ja parlamentaarse kontrolli tugevdamist täitevvõimu üle.
- Riigi poliitika **strateegilise visioneerimise** ja **sisulise koordineerimise** parandamine, mis tähendab riigi eestvedava, visioneeriva ja analüütilise rolli suurendamist, et genereerida terviklikku pikaajalist arenguvisioni.
- Riigivalitsemise põhväärtuste institutsionaliseerimine - hea valitsemise tava väljatöötamine ja juurutamine, näteks riigivalitsemise põhväärtuste sisseviimine õppekavadesse.
- Kraadiõpet pakkuva rahvusvahelise **riigivalitsemise tippkeskuse loomine**.
- Riigivalitsemise tugifunktsioonide, nagu raamatupidamise, hangete ja halduse standardiseerimine.
- **Mitmekülgsemate ja strateegilistele muutustele orienteeritud töövormide** (võrgustikud, töörühmad, projektipõhised **task-force'd**) sisseviimine.

Noppeid arvudest ja arvamustest

Miks on Eestit haaranud reformisuutmatuse sündroom? Miks puudub avalikus sektoris riigivalitsemise hoobade toel initsiatiivikus algatada muudatusi, millel oleks sisuline ja pikaajaline mõju?

/.../

Mugavatel aegadel kipub poliitiline eliit riigivalitsemist majavalitsemisega segamini ajama. Poliitiline juhtimine per se ei ole mitte administreerimine, reageerimine ega kokkulepped. Kõige ülimuslikumas ja vajalikumas mõttes seisneb poliitiline juhtimine uute väärtuste ja hoiakute visionaarses kehtestamises.

Ott Lumi, Sirp 13.03.2009

http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=8316:miks-on-eestit-haaranud-reformisuutmatuse-suendroom&catid=9:sotsiaalia&Itemid=13&issue=3243

Eesti riigi tänane võimekus ennast edendada on kaugel rahuldavast. Innovatsiooni ja riigi arendamisega tegelevad justkui kõik riigiorganid, paraku puudub toimiv innovatsiooni ja strateegilise arenduse keskus, mis oleks kõrgemal riigi igapäevase pidamisega tegelevatest ministeeriumitest ja muudest ametitest.

Jüri Raidla, ettekanne konverentsilt „Eesti pärast eurot“, 25.11.2009

Muutuvas maailmas peab riigijuhtimine olema strateegiliselt väle – tulevikku vaatav, valdkondadevaheline, ja juhtide hoogsal eestvedamisel pidevalt uuendav ja katsetav. /.../ Kui sellist rolli ei taheta või ei suudeta välja mängida, jääb avalik sektor ise muutustele jalgu ning pidurdab kogu riigi arengut.

Siim Sikkut, Arengufondi raport Riigikogule „Edasi!“ 2009/2010

<http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Arengufondist/Arengufond-raport-Edasi-2010-light.pdf>

Kokkuvõte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerksa inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arenguforumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku “Riigivalitsemine” ekspertrühma vedas Annika Uudelepp. Aruteludel osalesid: Marek Helm, Maarja Mändmaa, Jüri Raidla, Tiina Randma-Liiv, Anu Toots ja Taavi Veskimägi.

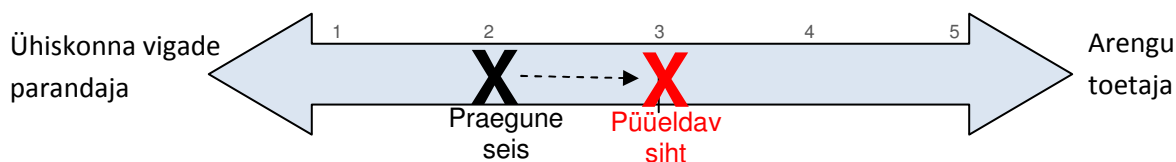
Visiooni võtmevalik: SOTSIAALSÜSTEEMI EESMÄRK

Võtmevaliku olulisus

Traditsiooniliselt nähakse sotsiaalsüsteemi kui üksnes kuluvaldkonda või kohustust (passivat), kuid seda tuleks näha ka kui ressursi või võimalust (aktivat) pöörata demograafilisi trende enda eeliseks sh majandusarengus. Tegemist on hoovaga, mille kaudu saab kaudselt kasvatada hõivet kõrgemates vanusegruppides või töötute seas (ümberõpe), samuti tegeleda ennetamise ning teadlikkuse tõstmisega, mitte tagantjärele vigade parandamisega (tervishoid), selline lähenemine sotsiaalsüsteemile võimaldab leida muuseas ka uusi ekspordivõimalusi.

Võtmevaliku ja otspunktide kirjeldus

Võtmevalik katab Eesti sotsiaalse hoolekande ja toetuste jagamise süsteemi. Ühelt poolt on sotsiaalsüsteemi võimalik käsitleda kui koormat ühiskonnale ja kuluallikat, mille kaudu toimub tagantjärgi sekkumine pärast seda, kui midagi on juba viltu. Seevastu kasvu toetav sotsiaalsüsteem pakub tuge ja tagab normaalse toimetuleku üle inimese elukaare motiveerides samas ise hakkama saamist. Suurem rõhk proaktiivsetel tegevustel nagu ennetus, ümberõpe.

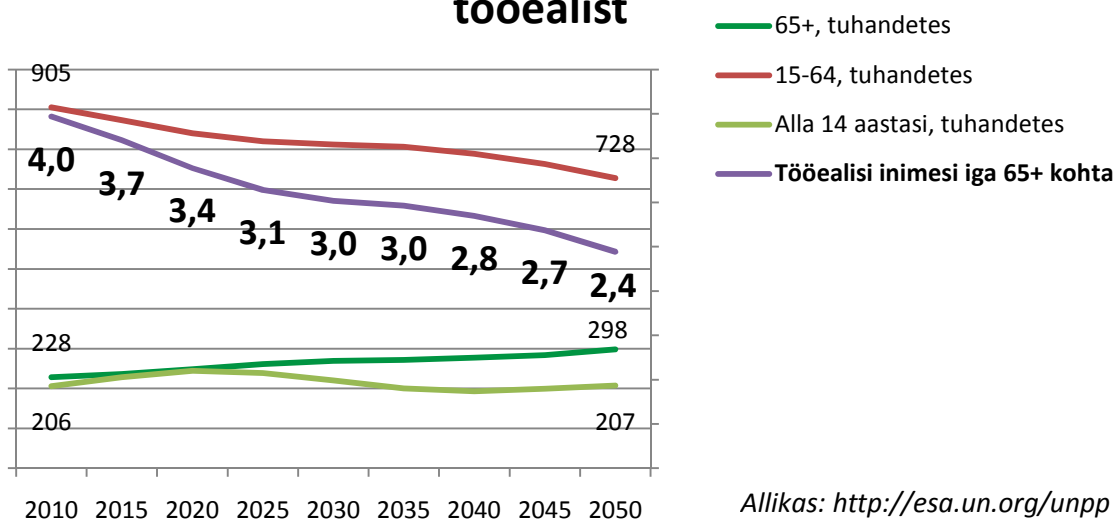
Eesti 2010	Praegune seis ja püüeldav siht	Eesti 2018
<p>Sotsiaalsüsteem toimib peamiselt vigade parandajana, ennetavat ning lisandväärtuse loomist võimaldavat tegevust on vähe. Probleemseteks valdkondadeks haridus ja tervishoid, kus tuleviku arvestamist ja sellega seotud kohandumist on vähe või üldse mitte; sotsiaalne mobiilsus on väike.</p>	<p>Sotsiaalsüsteem toetab inimest kogu tema elukaare vältel, kõrgemate vanusegruppide, samuti puuetega inimeste ühiskondlik aktiivsus ning kaasatus tööturul on suurenenud. Toetuste (pehmemdamise) süsteem on muutunud efektiivsemaks.</p>	

Olulisemad sammud sihi saavutamiseks

- **Ümber- ja täiendõpe** ning paindlikud töötamisvõimalused vanemaealistele, puuetega inimestele, väikelaste vanematele.
- Laiem **kaugtöövõimaluste** kasutamine.
- **Aktiivsed tööturu meetmed** töötutele; **osalise tööajaga** töötamine.
- Haridustaseme tõstmise või/ja **uue hariduse/elukutse omandamise soodustamine**.
- Tervises **ennetustegevuse** ja **varase sekkumise** tähtsustamine, inimeste individuaalse tervisekäitumise mõjutamine läbi majanduslike stiimulite.
- **Sotsiaalse innovatsiooni** stimuleerimine, avaliku- ja erasektori koostöö kogukonnapõhiste uute teenusemodelite arendamiseks ja pakkumiseks, nt vanurite- ja väikelapsehoolduses.
- KOV-de motiveerimine koostööle läbi vastutuse teenuse kvaliteedi eest: KOV pakub oma eelarve piires sotsiaalteenuseid ja standardile vastavuse peab tagama koostöös teiste KOV-dega.
- **Rahaliste toetuste** osaline asendamine **fokuseeritud teenustega**.

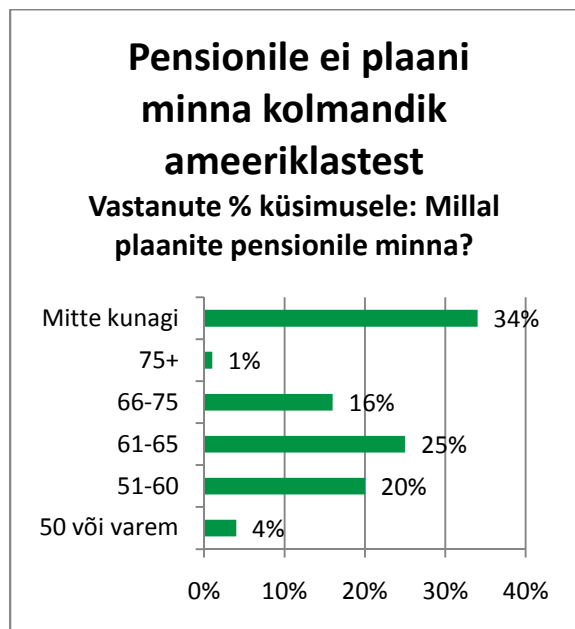
Noppeid arvudest ja arvamustest

Aastaks 2050 on Eestis iga 65 ja vanema kohta 2,4
 tööelist

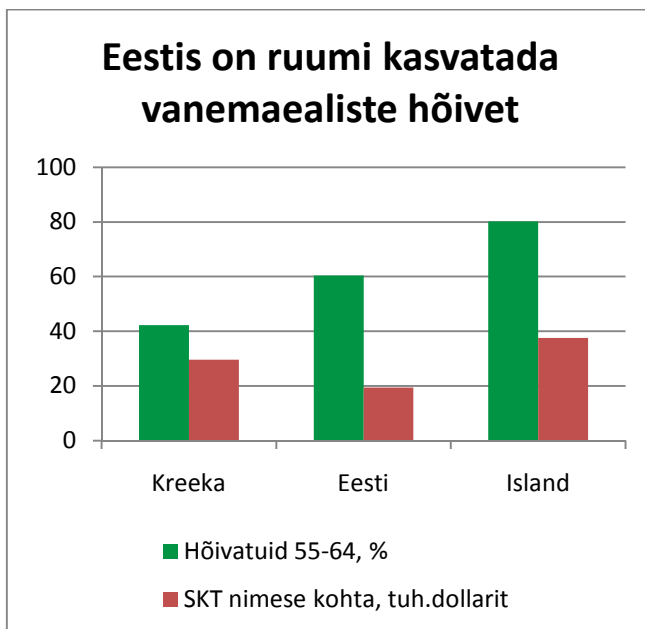

Ega arvud ei tee ise midagi. Küsimus on selles, kuidas meie, teades, et see [rahvastiku ja tööelise elanikkonna vähenemine] toimub, oma majanduse vastavaks kohandame. Järelikult ei saa me tööjõumahukaid struktuure oma territooriumil omada. Viimane aeg on otsida üles need kohad, mis pole tööjõumahukad ja panustada sinna.

Eesti Demograafia Instituudi direktor Luule Sakkeus, <http://www.e24.ee/?id=348922>

HR Factory, The New Employee/Employer Equation, The Concours Group and Age Wave, 2004.

Eurostat, World Bank.

Kokkuvõtte on koostatud Arengufondi ekspertide poolt ning selles on kasutatud Kasvuvisioni loomise käigus toimunud erinevate arutelude tulemusi. Kevadel visiooni töötoas 30-ne mõtteerka inimese poolt defineeritud ja kevadisel Arengufoorumil testitud visiooni võtmevalikuid avasid sügisel Arengufondi juures koos käinud ekspertrühmad. Võtmevaliku „Sotsiaalsüsteemi eesmärk“ avamisel osalesid Ain Aaviksoo, Lauri Leppik, Heido Vitsur.